Anders werkt beter kennisfestival

Samen sterker

Naastenparticipatie in de Zorg: Effecten op Zorgefficiëntie en Werkplezier

Amsterdam UMC olvg

umcnl ZonMw

Anders werkt beter

Disclosure belangen spreker – voor accreditatie

Bijeenkomst:	Kennisfestival Anders werkt beter
Titel sessie:	Naastenparticipatie in de Zorg: Effecten op Zorgefficiëntie en Werkplezier
Spreker:	Anne Eskes, Marijke van Buren en Thom Westdorp
Datum:	19 juni 2026

Potentiële belangenverstrengeling:

Voor deze bijeenkomst zijn er geen potentiële belangenverstrengelingen.

Anders werkt beter

Programma

Deel 1: Presentatie

- Aanleiding van het project
- Inhoud project
- Waar staan we nu?

Deel 2: Poster pitches

ACHTERGROND

Toename complexiteit
én in zorgvraag

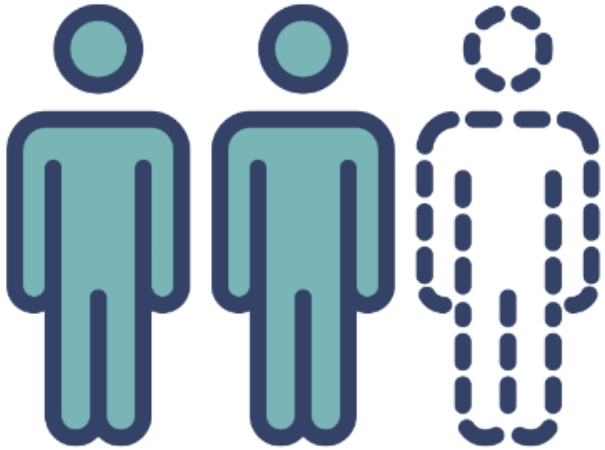

Toenemende werkdruk

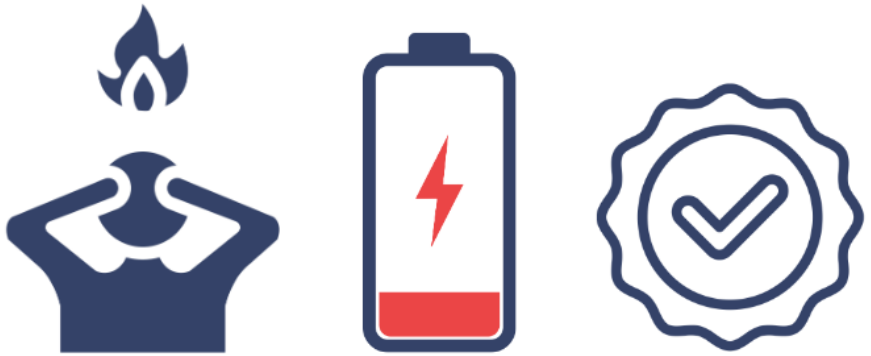

- Burn-out verschijnselen
- Verminderde inzetbaarheid
- Afname kwaliteit van zorg

OPLOSSINGSRICHTING

Unieke kans; geen quick fix!

idig: suboptimale
nenwerking:

nder goede patiënt- en naastenuitkomsten

- Negatieve invloed op werkmotivatie en werktevredenheid
- Verhoogde kans op burn-out verschijnselen (Park et al., 2018; Park et al., 2020)

Duurzame organisatie vraagt om samenwerking van formele- en informele zorg

Wat we al weten:

Naastenparticipatie

(Maaskant et al., 2022; Smits et al., 2022)

Verpleegkundigen (n=958)
- 91% geeft aan dat een goede relatie met naasten leidt tot toename werktevredenheid
- Onduidelijke taakverdeling leidt tot rolverwarring → kan leiden tot stress en verminderde kwaliteit van zorg

Mantelzorgprogramma – Tijdsinvestering

(Schreuder et al., 2019)

Verpleegkundigen (n=42/65)
- 55% ervaart tijdswinst bij betrokken naasten

Artsen (23/45)
- 48% geen extra tijd; 48% iets meer tijd bij artsenvisites

Effect op patiënten (n = 300)

(Musters et al., 2024; Musters et al., 2024)

- Hogere **patiënttevredenheid**
  - Mediane NRS-score: **9 vs. 8** (p=0.02)
- Minder behoefte aan **wijkzorg** na ontslag
  - 16% lager dan controlegroep (p<0.01)

Effect op naasten (n= 150)

(Musters et al., 2024)

- Acceptabele mantelzorgbelasting
  - CSI score ruim onder grenswaarde overbelasting tot 90 dagen na ontslag

Videobellen

(In de Braekt 2024, Musters et al., 2024)
- Prettig alternatief als fysieke aanwezigheid niet mogelijk is
- Randvoorwaarden voor implementatie:
  - Training zorgpersoneel
  - Instructiemateriaal = reeds ontwikkeld
  - Lokale karttrekkers

S-OPAT

(Maaskant et al, 2025)
Participatie in complexe zorghandeling zoals intraveneus toedienen blijkt mogelijk

INTERVENTIE 1: MANTELZORGPROGRAMMA

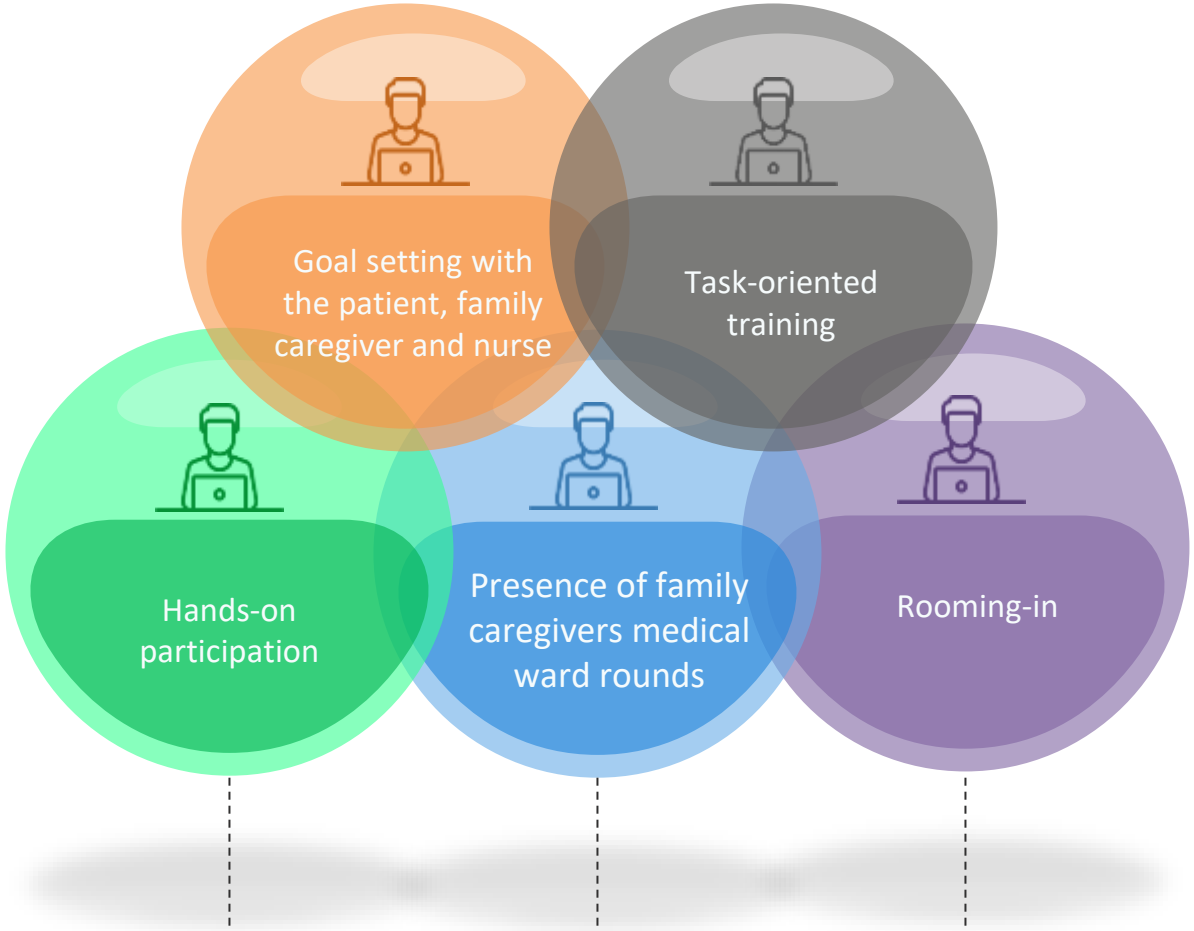

Focus on: mobilization, oral care, breathing exercises, active orientation and oral intake

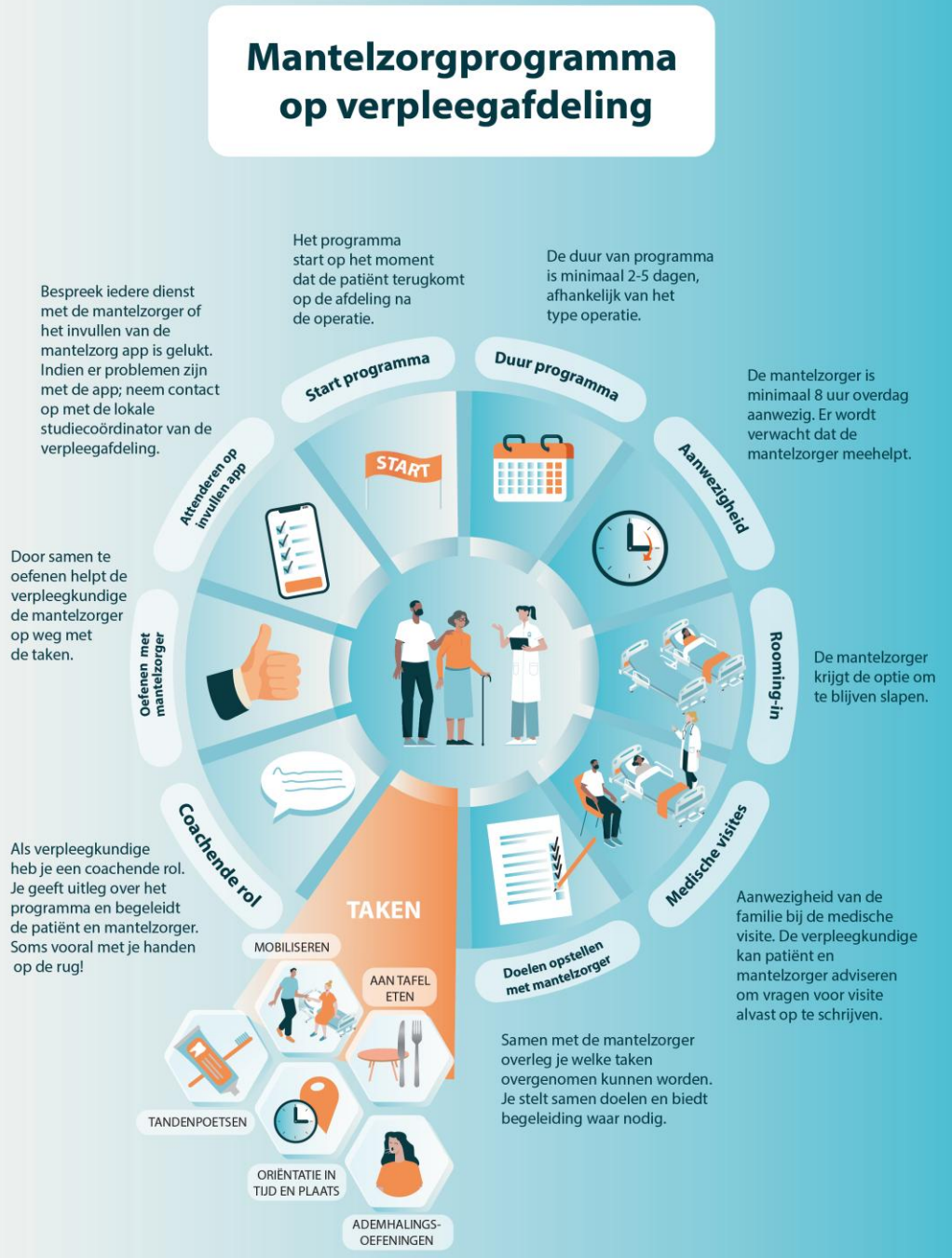

Samen Sterker

Mantelzorg-programma

Complexe zorghandelingen

Implementeren

- Invulling afdelingsgebonden

Ontwikkelen

- Co-creatiesessies zorgverleners, patiënten en naasten
- Educatiemateriaal
- Onderwijsmodule

Onderzoek naar **efficiency** en **werkbeleving** zorgpersoneel

Onderzoek naar **haalbaarheid**, **tevredenheid zorgpersoneel**, patiënten en naasten

Evaluatie

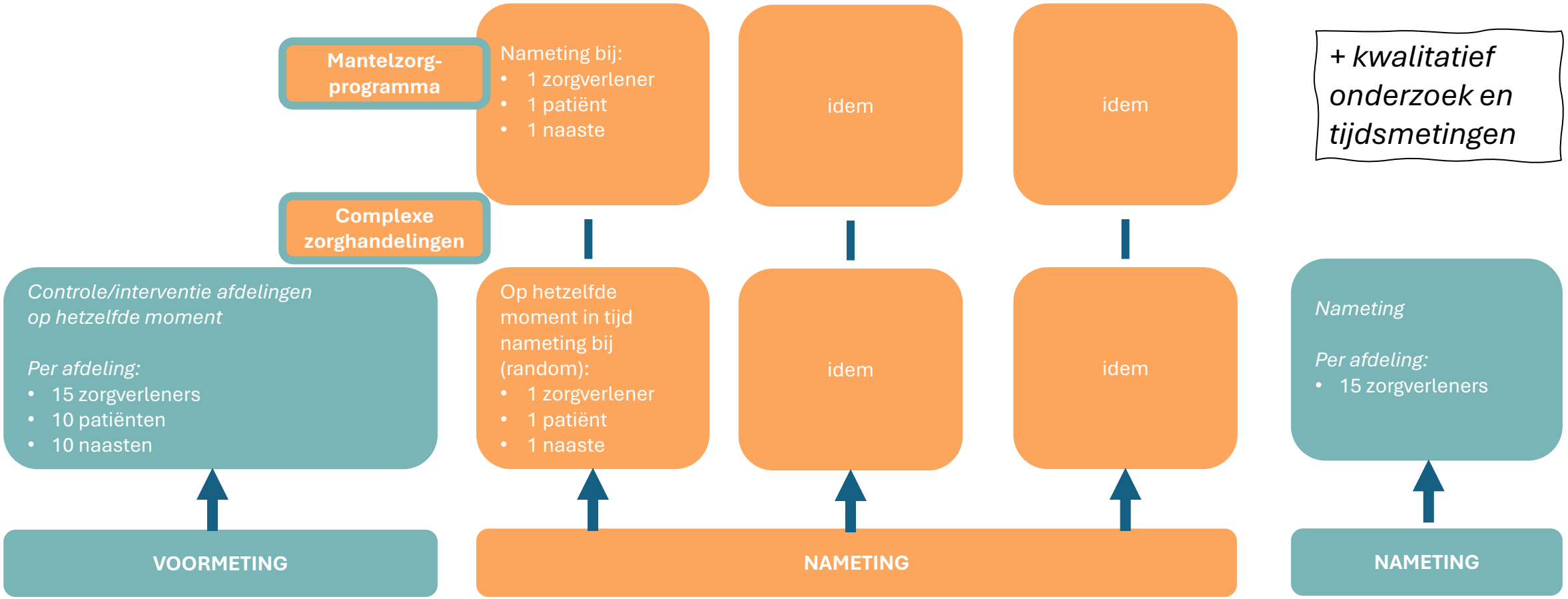
Mantelzorg-programma
Complexe zorghandelingen
Nameting bij:
• 1 zorgverlener
• 1 patiënt
• 1 naaste
idem
idem
+ kwalitatief onderzoek en tijdsmetingen
Controle/interventie afdelingen op hetzelfde moment
Per afdeling:
• 15 zorgverleners
• 10 patiënten
• 10 naasten
Op hetzelfde moment in tijd nameting bij (random):
• 1 zorgverlener
• 1 patiënt
• 1 naaste
idem
idem
Nameting
Per afdeling:
• 15 zorgverleners
VOORMETING
NAMETING
NAMETING

EERSTE RESULTATEN NULMETING (PRELIMINARY)

Deelnemende afdelingen

15 (9 mantelzorgprogramma / 6 complexe zorghandelingen)

Respondenten in totaal

137

% verpleegkundigen:

78%

Over het algemeen ben ik tevreden met mijn werk

Helemaal mee oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal mee eens
2	1	4	71	58

Hoe zou u uw eigen houding ten opzichte van actieve familieparticipatie in alle fases van het zorgproces omschrijven?
(1 = Zeer negatief, 10 = Zeer positief)

7.2

Hoeveel mentale inspanning kostte het u om naasten actief te betrekken bij de zorg voor de patiënt?
(1= helemaal niet; 10 = zeer veel)

5.6

In vergelijking met zorg zonder actieve betrokkenheid van naasten, was de mentale inspanning bij zorg met naastenparticipatie voor u (1= veel minder zwaar; 10 = veel zwaarder)

5.0

IMPLEMENTATIE = VOLGENDE FASE

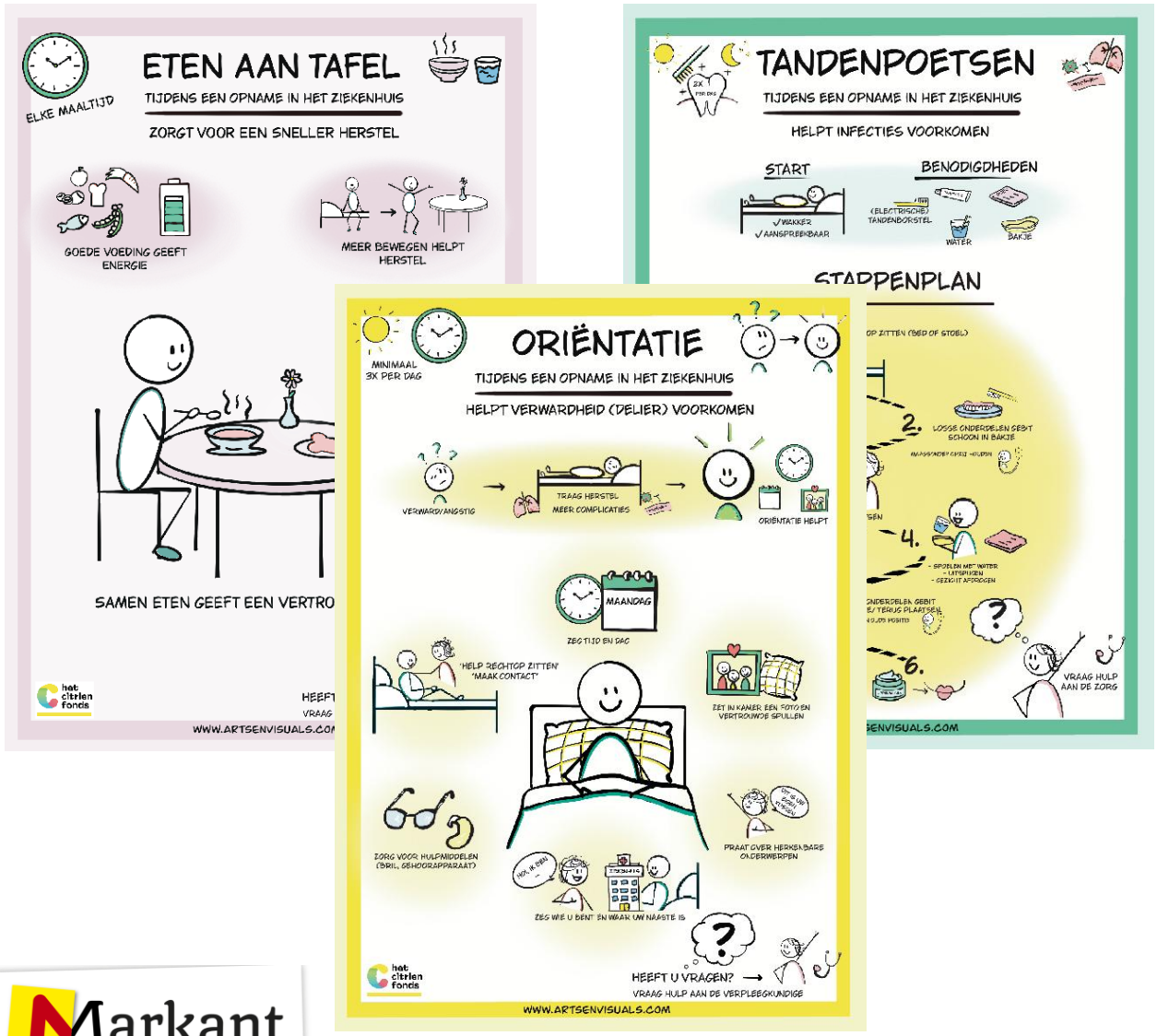

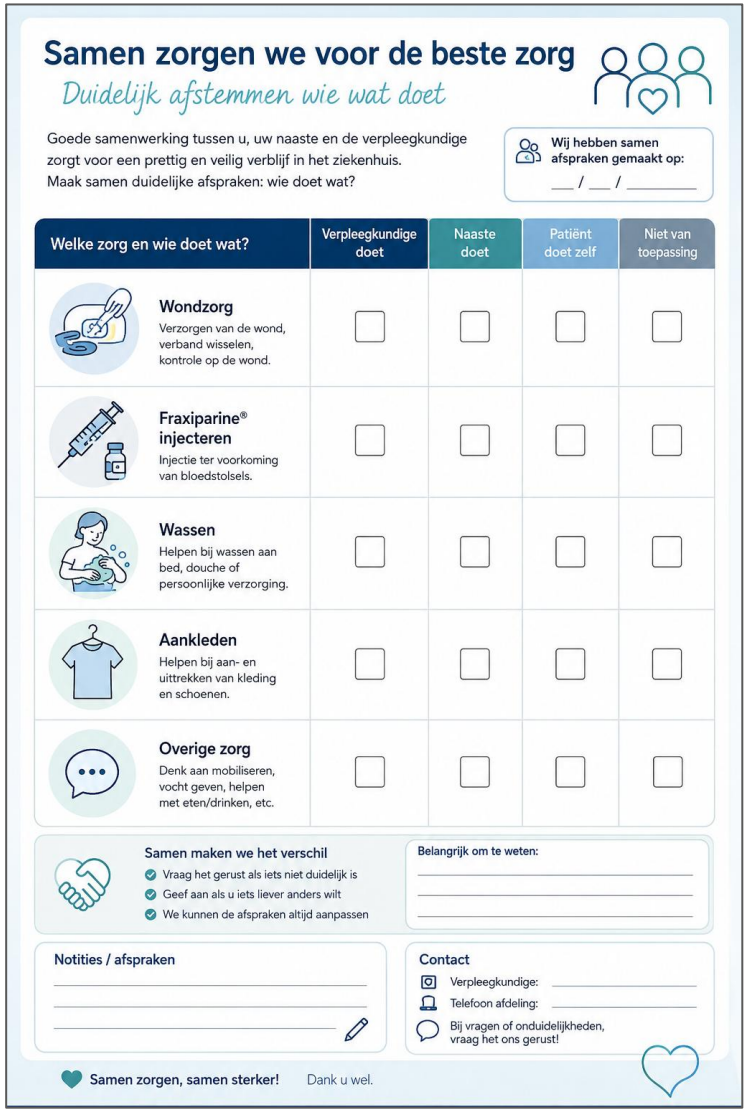

Markant
centrum voor mantelzorg

INTERVENTIE 2: COMPLEXE ZORGHANDELINGEN

- Inventarisatie educatiemateriaal zorghandelingen aan patiënten en naasten
  - Stap 1: in kaart brengen waar wijkzorg voornamelijk voor wordt aangevraagd
  - Stap 2: Uitvraag bij afdelingen
    - Prioriteit?
    - Acceptabel en/of haalbaar?
    - Bestaand materiaal reeds beschikbaar?

TOP 4:

- Katheteriseren
- Subcutaan injecteren
- Wondzorg, wond spoelen
- Sondevoeding

Voorbeeld vragenlijst

Zorghandeling	Wordt deze handeling op jouw afdeling geleerd aan patiënten en naasten?	Hoe vaak komt dit voor?	Bestaat er educatiemateriaal voor patiënten en naasten over deze handeling (bijv. folder, video)?	Vind je het okay dat patiënten en naasten deze handeling zelf uitvoeren nadat ze geïnstrueerd zijn?	Vind je het haalbaar voor patiënten en naasten om deze handeling aan te leren?
Katheter					
Zelfkatheterisatie	○ Ja ○ Nee	○ Vaak ○ Regelmatig ○ Zelden ○ Nooit	○ Ja ○ Nee, niet dat ik weet	○ Ja ○ Nee	○ Ja ○ Nee
Verzorgen urethrale					

TIJDLIJN COMPLEXE ZORGHANDELINGEN

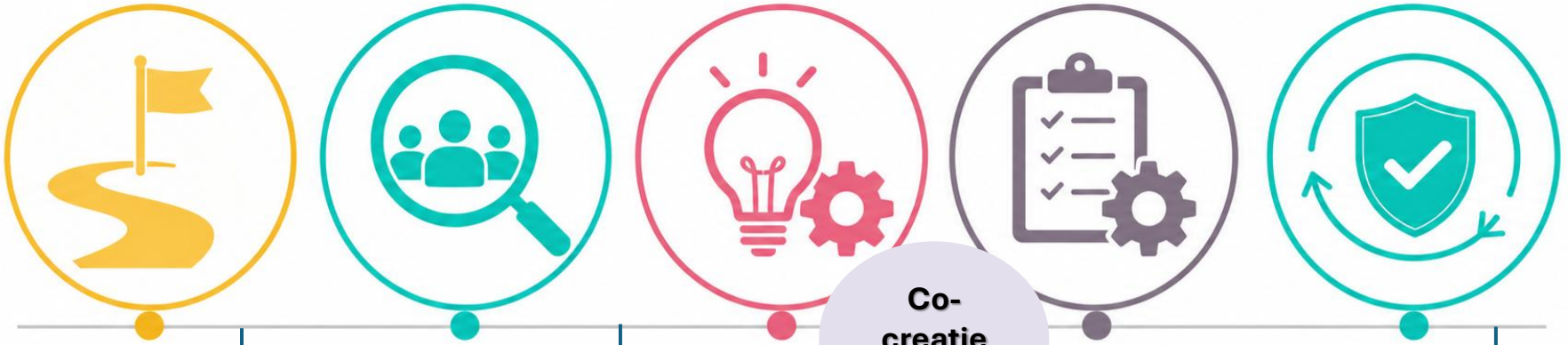

1 Aanloopfase

2 orientatiefase

3 ontwikkel en actiefase

Co-creatie sessies

4 implementatiefase

5 borging

- Inventarisatie
- Selectie handelingen

Analyse:
- Literatuur
- Reeds beschikbaar educatiemateriaal
- Knelpunten

Educatiemateriaal patiënten en naasten

KOMPAZ

- Evaluatieverslag
- Publicaties
- Implementatie-toolbox

Tot slot… Samen Sterker!

“Ik denk dat het voor de patiënt gewoon fijn is als familie er is. Dat doet me goed, als ik zie dat de patiënt het fijn vindt als hun familie er is.” – Verpleegkundige

“Als het goed loopt denk ik dat we het mooi samen kunnen oplossen.”
– Verpleegkundige

“Ik denk, als we goed op elkaar ingespeeld zijn (naasten, patiënt en zorgverlener), dat het echt verlichting kan geven.”
– Verpleegkundige

Hengeveld et al. (2026) Unpublished data

Meer weten?

Efficiëntie van naastenparticipatie op patiënt- en naastenuitkomsten

dr. Selma Musters – postdoc en verpleegkundig expert orthopedie Amsterdam UMC

Eerdere ervaringen met implementatie in 7 ziekenhuizen in Nederland

drs. Demi de Jong – promovenda en verpleegkundige Amsterdam UMC

drs. Daphne Bloemberg – promovenda en verpleegkundige PACU Amsterdam UMC

Systematisch meten van naasten-ervaringen – een naasten-ervaringsmonitor

drs. Thom Westdorp, promovendus en verpleegkundige cardiologie Amsterdam UMC

Vragen over het project

drs. Marijke van Buren, promovenda en verpleegkundige acute opname afdeling OLVG

Voor andere vragen …

Dr. Anne Eskes, associate professor chirurgie en lector patient – en familieparticipatie in de klinische zorg

Dr. Jolanda Maaskant, senior onderzoeker Emma Kinderziekenhuis en interne geneeskunde

Drs. Florian van Hunnik, CNIO, operationeel manager en bestuurder V&VN

Dr. Nini Jonkman, adviseur wetenschap en senior epidemioloog